Arhiepiscopia Aradului
Protopopiatul Lipova
Parohia „Sf. Adormirea Maicii Domnului" LIPOVA

FIŞA DE LUCRU 1.1.1. Parohia Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului" Lipova

A.Istoricul comunităţii parohiale

- **Numele parohiei şi protopopiatul din care provine**;

- Parohia Ortodoxă Lipova, Protopopiatul Ortodox Lipova

- **Numele localităţii** (+ toponimie); numele Lipova este de origine slavă şi ar proveni din *Lipe, Lipa*, care derivă de la cuvântul *Lip*, ce înseamnă" tei", iar călătorul turc Evlia Celebi spune că provine de la cuvântul slav Lepo, care înseamnă „frumos"[1]

- **Prezentare generală a localităţii** (geografic, istorico-demografic, arheologic, cultural, economic, monumentul eroilor). Prima menţiune documentară este din 1245, prin care regele Bela al IV-lea (1235 - 1270), dădea ordin să fie refăcută cetatea distrusă de invazia tătară din 1241. In 1315 - apare consemnată cu numele de Lipva iar în 1440 este declarată oraş liber. Intre 1552- 1595 şi 1613 - 1718, a fost stăpânită de turci (cu întreruperi). In urma semnării Păcii de la Passarowitz în 1718, oraşul a revenit definitiv în mâna habsburgilor. In 1918, deputaţii Banatului în frunte cu Sever Bocu proclamă unirea Banatului cu România.

Recensământul din 2011 a consemnat în Lipova o populaţie de 9650 locuitori. Structura etnică este după cum urmează: români: 9.070 (94 %), maghiari: 279 (2,9 %),rromi: 134 ,(l,4%),germani: 123 (1.2 %), alte naţionalităţi: 0,5%. Sub aspect confesional, religia majoritară este cea ortodoxă, cu 8.767 persoane (78,02%), urmată de religia penticostală cu 1.016 persoane (9,04%) şi romano-catolică cu 915 persoane (8,14%). 289 persoane, sau 2,57%, sunt baptişti, în timp ce alte religii au o reprezentare de sub 1% fiecare.

Economia : Cele mai importante sectoare economice ale oraşului sunt: industria (industria alimentară, industria prelucrării lemnului, industria construcţiilor de maşini şi industria textilă) şi agricultura (cultura cerealelor, pomicultura, viticultura, creşterea animalelor). Principala resursă a Lipovei o constituie apa minerală.[2]

B. ***Istoricul bisericii parohiale***

Biserica din Lipova apare în evidenţele vremii respective ca mănăstire. O seamă de particularităţi ale construcţiei arată că în jurul bisericii erau chilii pentru călugări. O altă dovadă că a fost mănăstire este descoperirea în vechea pictură a celor doi părinţi aparţinând mănăstirii, Pahomie şi Teodosie.

[1] Victor Bleahu , *Monografia oraşului Lipova*, Editura Marineasa, Timişoara, 2001, p. 39

Pelerinajul de Sf. Maria al populaţiei sârbe şi bulgare atestă încă o dată că mănăstirea era de confesiune ortodoxă. În 1387, Lipova apare ca episcopie. La 1563 este menţionat ca episcop Dănilă, iar după el, Sava Brancovici, venit de la Ineu, unde episcopia se desfiinţase, îşi câştigă titluri nobiliare şi moşii. Biserica îşi câştigase un mare prestigiu în Munţii Apuseni până la Tisa, devenind o conducătoare spirituală a românilor. Se mai aminteşte că un alt vlădică, Vichente Petrovici, a deservit biserica-mănăstire. Episcopul Longinius, care urmează lui Sava Brancovici, mută episcopia din nou la Ineu şi biserica e transformată de turci în moschee, cu semilună în locul Crucii. Pentru unirea cu Roma făcută în 1700, Visarion Sarai, de pe treptele bisericii, a rostit blestemul asupra românilor uniţi cu Roma.

Istoria zidirii ei (pisania);

Construită în trei etape, s-a îmbogăţit în secolul al XlV-lea (pe la 1338) cu pronaosul şi aproximativ jumătate din actuala navă; Pe restaurarea ultimă a bisericii s-a pus următoarea placă: *„Această sfântă biserică cu originea prin veacurile XI1I-XV s-a reparat la 1732, 1797 şi 1928. Ultima restaurare s-a făcut cu cheltuiala statului, cu aportul ministrului Banatului, Sever Bocu. Biserica, odinioară catedrală episcopală, a fost sfinţită şi redată destinaţiei sale de locaş de cult la 21 decembrie 1930, după restaurarea din 1928-1930".*

- Arhitectura (plan, dimensiuni, materiale de construcţie);

Biserica a fost construită în stil bizantin; în exterior, în special turnului, i s-au impregnat, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, elemente ale stilului baroc şi rococo. Turnul bisericii are o înălţime de 40,7 m. Biserica are lungimea de 40,5m iar lăţimea maximă 18,8 m, având o suprafaţă construită de 595 m.p. A fost construită iniţial din piatră, material ce poate fi văzut în unele zone, apoi adăugirile din 1792 şi 1896 sunt din cărămidă iar la supraelevarea bolţilor, construcţia galeriilor şi a peretelui de deasupra iconostasului, realizate între 1928-1930, s-a folosit cimentul.

- Pictura (când a fost realizată, de cine, când a fost restaurată);

Sub tencuiala ultimei renovări a bisericii se află pictura veche a pictorului bănăţean Nedelcu Popovici. Picturile lui au un caracter bizantin, păstrând o oarecare libertate de afirmare a personalităţii proprii în privinţa figurilor, în care se resimt influenţe apusene. Frescele din nava veche, situate lângă intrare, au fost datate de către Nicolae lorga în jurul anului 1500; Pe pictura Sf. Ioan Botezătorul s-a găsit scris cu litere chirilice numele Ştefan Penerchiu şi anul 1785. Aceasta îmbină stilul bizantin cu cultura apuseană. La restaurarea din 1928-1930 au contribuit trei pictori importanţi: Marica Râmniceanu, pictorul Brăescu, pictorul V. Blendea şi Iuliu Busuioc, bănăţean de

---

[2] http://www.primarialipova.ro

origine, profesor la şcoala de arte şi meserii din Bucureşti, a făcut restaurarea sculpturilor, a întregului mobilier şi a unor părţi decorative ale iconostasului[3].

Sfinte moaşte Nu are .

Obiecte vechi de cult;

În muzeul parohiei se păstrează mai multe obiecte vechi de cult: sfinte vase,cruci de argint, candele, engolpioane,icoane, veşminte, cădelniţe ş.a.

- **Manuscrise şi cărţi vechi**;

Muzeul parohiei găzduieşte cărţi vechi de patrimoniu: cărţi de slujbă: Triod, Penticostar, Octoih, Molitfelnic, Minei, Cazanii şi altele, aparţinând sec XVII-XIX.

- Pomelnice şi alte înscrieri sau inscripţii;

- Şirul preoţilor parohi;

1.Ioan Gheorghevici
2.Simeon Gheorghevici
3.Toma Popovici
4.Simeon Popovici
5.Lazăr Mihailovici
6.Partenie Sechelegia
7.Pavel Lăzărescu
8.Atanasie Gruiescu
9.Mihail Grozescu
10.Ioan Sechelegia
11.Constantin Misitis
12.Cristofor Ciuchi
13.Ioanichie Miculescu
14.Iosif Suciu
15.Iulian Grozescu
16.Teodor Roxin
17.Ioan Cimponeriu
18.Vasile Debău
19.Radu Crăciun
20.Stefan Crăciun
21.Ioan Ciopată
22.Aurel Popescu
23.Ioan Rusu
24.Viorel Păcuraru
25.Crinel-Ioan Onea
26.Ioan Lazăr

Protopopi slujitori în parohia Lipova

1.Dimitrie Petrovici
2.Ioan Ţăranu
3.Voicu Hamza
4.Fabriciu Mănuilă
5.Traian Cibian
6.Ioan Marşieu
7.Vitalie Pereteatcu
8.Viorel Păcuraru
9.Crinel-Ioan Onea

- Cântăreţi şi epitropi de seamă. Semenaşc Gheorghe

C. ***Cimitirul(ele)*** (numele personalităţilor bisericeşti sau laice înmormântate aici)

Parohia deţine trei cimitire parohiale.

D. ***Activităţi culturale şi filantropice în trecut***

[3]Victor Bleahu , *Monografia oraşului Lipova*, Editura Marineasa, Timişoara, 2001, p. 275

Pe lângă biserica ortodoxă din Lipova s-a dezvoltat o puternică viaţă corală, ce se perpetuează şi astăzi chiar dacă nu mai are o activitate atât de bogată ca în trecut.

Este vorba de cele două formaţiuni corale care de-a lungul timpului, de la înfiinţarea lor, s-au completat una pe alta cu ocazia unor evenimente ce aveau loc la nivelul oraşului.Corul vocal bărbătesc, înfiinţat în 1883, şi-a păstrat tradiţia religioasă şi în perioada 1945-1989, când îi era interzis să activeze în cadrul bisericii. Cu toată presiunea făcută asupra bisericii, preoţilor şi a credincioşilor de a se încadra în activitatea Casei de Cultură şi de a renunţa la activităţile religioase, coriştii au cântat mai departe la slujbele religioase.

În 1907 a luat fiinţă corul mixt Doina, tot pe lângă Biserica Ortodoxă. Trebuie amintit în ambele cazuri că nucleele acestor formaţiuni erau alcătuite înainte de anii amintiţi, doar statutar sunt considerate ca începătoare în 1883 şi respectiv 1907. Corurile erau formate la început din mulţi participanţi, cu timpul numărul lor a scăzut. Motivele sunt multe: decedaţi, plecaţi, îmbătrâniţi etc. în perioada aceasta, corul mixt serveşte duminică de duminică şi în sărbători la liturghiile oficiate, la înmormântări etc.

Muzeul parohiei amenajat într-o încăpere mică, este înzestrat cu cărţi vechi de slujbă, sfinte vase, icoane, cruci, cădelniţe, unele chiar din metale preţioase şi de mare valoare artistică.

În decursul timpului acest tezaur a fost vizitat si de profesorul Nicolae lorga, de profesorul G.Călinescu. de mai mulţi muzeografi din Timişoara si Arad[4].

- **E.** ***Profilul actual al parohiei***

- Parohia desfăşoară îndeosebi activităţi pastoral-misionare, culturale, catehetice ş.a.

- *Surse bibliografice*

-Victor Bleahu , *Monografia oraşului Lipova*, Editura Marineasa, Timişoara, 2001

-Prof. Dr. Victor Arsenie, *Contribuţii la istoricul Bisericii Ortodoxe Române din Lipova*

-http://www.primarialipova.ro

-documente din arhiva parohiei şi muzeu

Adresa: Parohia “Adormirea Maicii Domnului”, oraş Lipova, str. 9 Mai nr. 1, jud. Arad.

Hramul bisericii: Adormirea Maicii Domnului,15 August

[4] Prof. Dr. Victor Arsenie, *Contribuţii la istoricul Bisericii Ortodoxe Române din Lipova*, p. 30